

Uppdrag

landsbygd

URBAN AND RURAL REPORTS 2024:3

Policyverkstad – Livsmedelsberedskap

En rapport från Uppdrag landsbygd

TOVE BERG, CAMILLA ERIKSSON & ERIKA ÖHLUND

Swedish University of Agricultural Sciences
Department of Urban and Rural Development

URBAN AND RURAL REPORTS 2024:3

Policyverkstad – Livsmedelsberedskap

En rapport från Uppdrag landsbygd

TOVE BERG, CAMILLA ERIKSSON & ERIKA ÖHLUND

Swedish University of Agricultural Sciences
Department of Urban and Rural Development

URBAN AND RURAL REPORTS 2024:3

Within the series are published reports from the divisions at the department: Agrarian History, Environmental Communication, Landscape Architecture, Rural Development and the Swedish Centre for Nature Interpretation.

The aim of the report series Urban and Rural reports, issued by the Department of Urban and Rural Development, SLU Ultuna, is to present research, teaching and other interesting activities in progress at the department in a popular science way.

Editor: Andrew Butler, Assoc. Prof., Landscape Architecture

Legally responsible publisher: Stina Powell

eISBN: 978-91-85735-65-5

Authors' ORCID ID:

Tove Berg, projektkoordinator SLU, 0009-0005-8756-948X

Camilla Eriksson, forskare vid Totalförsvarets forskningsinstitut FOI, 0000-0001-8834-9749

Erika Öhlund, forskare vid Totalförsvarets forskningsinstitut FOI, 0000-0003-3230-6138

© 2024 Authors and editor (CC BY-NC-ND)

Swedish University of Agricultural Sciences • Department of Urban and Rural Development

Postal address: P.O. Box 7012, SE-750 07 Uppsala SWEDEN

Visiting address: Ulls väg 27

Delivery address: Ulls gränd 1

Phone: +46 18 67 10 00

Web address: www.slu.se/sol

Sammanfattning

SLU arbetar sedan 2019 med regeringsuppdraget ”Uppdrag landsbygd”, som syftar till att stärka forskningen om Sveriges landsbygder och främja samverkan mellan de aktörer som bedriver forskning och arbetar inom landsbygds- och regional utveckling i Sverige. En del i uppdraget handlar om att bistå landsbygds- och infrastrukturdepartementet med policyrelevant information. I arbetet mot detta har vi inom Uppdrag landsbygd utvecklat så kallade *policyverkstäder* — workshopserier där forskare möts för att diskutera utpekade teman som är centrala för Sveriges landsbygder och som departementet önskar få inspel kring i arbetet med att ta fram beslutsunderlag till politiken. Syftet med processerna är att identifiera behov av ny policy för att adressera utmaningar och möjligheter för utveckling av svenska landsbygder inom respektive tema. Denna rapport är en bearbetad sammanfattning av resultatet från policyverkstaden på temat livsmedelsberedskap och skildrar de argument som presenterades av forskarna som deltog i workshopen.

Nyckelord: livsmedelsberedskap, landsbygd, landsbygdsutveckling

Författare

TOVE BERG, projektkoordinator SLU

CAMILLA ERIKSSON, forskare vid Totalförsvarets forskningsinstitut FOI

ERIKA ÖHLUND, forskare vid Totalförsvarets forskningsinstitut FOI

Innehåll

Inledning	11
Förslagen	13
1. Främja en diversifiering av primärproduktionen för att minska sårbarheten . . .	13
2. Minska svinn och suboptimala flöden	15
3. Bygg beredskap på alla skalor	16
4. Tryggad service på landsbygden stärker beredskapen	17
5. Stärk samverkan och tydliggör organisering mellan det offentliga, privata och civilsamhället	18
6. Integrera beredskapsmål med mål om omställning	19
Personer som deltog i workshopen	21
Referenser	23

Inledning

SLU arbetar sedan 2019 med regeringsuppdraget ”Uppdrag landsbygd”, som syftar till att stärka forskningen om Sveriges landsbygder och främja samverkan mellan de aktörer som bedriver forskning och arbetar inom landsbygds- och regional utveckling i Sverige. Regeringen har gett SLU och Institutionen för stad och land i uppdrag att arbeta för att stärka forskningen kring Sveriges landsbygder genom förbättrad och ökad samordning och samverkan mellan de aktörer som bedriver forskning inom landsbygds- och regional utveckling i Sverige. Uppdraget är en del av den sammanhållna landsbygdspolitiken och syftar till att stärka upptagning och tillämpning av kunskaper om landsbygdsutveckling, och stödja spridning av den kunskap om landsbygder som forskningen utvecklar. För att uppnå dessa mål genomför vi många olika insatser och aktiviteter, samordnar nätverk, och arbetar med forskningskommunikation.

Inom ramen för Uppdrag landsbygd har vi också fått en ytterligare förfrågan som handlar om att bistå landsbygds- och infrastrukturdepartementet med ”policyrelevant information”. I arbetet med detta har vi inom Uppdrag landsbygd utvecklat så kallade *policyverkstäder* — workshopserier där forskare möts för att diskutera utpekade teman som är centrala för Sveriges landsbygder och som departementet önskar få inspel kring i arbetet med att ta fram beslutsunderlag till politiken. Syftet med processerna är att identifiera behov av ny policy för att adressera utmaningar och möjligheter för utveckling av svenska landsbygder inom respektive tema. Policyverkstäderna genomförs i en process över cirka 12 veckor som ser ut enligt följande:

STEG 1: Landsbygds- och infrastrukturdepartementet pekar ut ett tema som är särskilt aktuellt för dem just nu, där de vill ha inspel kring vilka utmaningar och möjligheter forskningen ser för Sveriges landsbygder kopplat till detta tema. Tre exempel är: 1) framtidens energisystem, 2) kompetensförsörjning samt 3) livsmedelsberedskap.

STEG 2: Vi som arbetar med policyverkstäderna inom Uppdrag landsbygd identifierar en eller två temaledare med kunskap inom temat. Temaledaren/-ledarna hjälper till att identifiera deltagare att bjuda in till workshopen, agerar samtalsledare under workshopen, hjälper oss inom Uppdrag landsbygd att skriva fram en rapport med utgångspunkt i forskarworkshopen, samt presenterar resultatet för departementet vid slutrapporteringen för respektive tema.

STEG 3: Temaledare, representanter från departementet, samt processledare från SLU ses för att konkretisera temat, enas om eventuella avgränsningar, och formulera de frågeställningar som sedan guidar workshopen.

STEG 4: Forskare, praktiker, och representanter från departementet bjuds in till en digital workshop. Praktikerna kan vara personer som jobbar på berörda myndigheter, personer från branschorganisationer, eller personer från civilsamhällesorganisationer. De är personer som arbetar med temat från ett mer praktiskt håll, och under workshopen deltar de som ”aktiva lyssnare”, som ställer frågor till forskarna utifrån sin horisont för att vara med och guida samtalet. Även representanter från departementet bjuds in som ”aktiva lyssnare”. Forskarnas diskussioner är dock i centrum under workshopen.

STEG 5: En digital workshop på 90 minuter hålls med inbjudna deltagare. Deltagarna delas in i mindre grupper bestående av cirka sex forskare, en praktiker, en temaledare, en representant från departementet, samt en representant från Uppdrag landsbygd som dokumenterar och spelar in samtalet. Syftet med workshopen är att identifiera utmaningar och möjligheter för Sveriges landsbygder kopplat till respektive tema. Målet är att identifiera hur nuvarande regelverk måste ändras för att möta dessa utmaningar och möjligheter, och komma så nära konkreta policyförslag som möjligt. I slutet av workshopen ombeds alla deltagande forskare skicka in artiklar, rapporter eller andra medskick som de tycker belyser deras argument, och som de tycker borde inkluderas i rapporten som sen ska skrivas fram.

STEG 6: Temaledaren/-ledarna skriver tillsammans med Uppdrag landsbygd fram en rapport på cirka 4–7 sidor med utgångspunkt i de diskussioner som fördes under workshopen, och de artiklar, rapporter och andra medskick som erhållits av forskarna som deltog.

STEG 7: Rapporten skickas ut till alla forskare som deltog under workshopen, som får möjlighet att föreslå eventuella korrigeringar.

STEG 8: Rapporten presenteras för departementet av Uppdrag landsbygd och temaledaren/-ledarna.

Denna rapport är resultatet av policyverkstaden med temat ”Beredskap”, och skildrar de argument som presenterades av forskarna som deltog i workshopen. Litteratur som används i rapporten har erhållits av deltagarna på workshopen. Landsbygds- och infrastrukturdepartementet är den primära målgruppen för rapporten, eftersom processen utvecklats med utgångspunkt i en förfrågan från departementet. Men vi tror att även forskare och praktiker inom landsbygdsutveckling, både de som deltar på de digitala policyverkstäderna och andra, kan ha nytta av rapporternas innehåll.

Målet med processen är att komma så nära konkreta policyförslag som möjligt, utifrån den kunskap forskarna besitter och deras förståelse av det aktuella temat. Temana vi strävar efter att rama in är dock väldigt breda, med många utmaningar, lösningsförslag, och forskningsområden som på olika sätt berör dessa frågor. Vi vill därför påpeka att den här rapporten inte på något vis är heltäckande, utan reflekterar en process där forskarna har identifierat några centrala utmaningar inom detta tema för att peka på hur policy behöver korrigeras för att närma sig lösningar.

Förslagen

Rapporten har grupperat de teman som diskuterades under workshopen och som framkom i litteraturen i följande förslag:

1. Främja en diversifiering av primärproduktionen för att minska sårbarheten.
2. Minska svinn och suboptimala flöden.
3. Bygg beredskap på alla skalor.
4. Tryggad service på landsbygden stärker beredskapen.
5. Stärk samverkan och tydliggör organisering mellan det offentliga, privata och civilsamhället.
6. Integrera beredskapsmål med mål om omställning.

1. Främja en diversifiering av primärproduktionen för att minska sårbarheten

Svensk livsmedelsproduktion har gått mot att bli mer specialiserad i större enheter på färre platser. Dessa storskaliga, centraliserade och högteknologiska anläggningar är känsligare än mindre anläggningar för både sabotage och spridning av sjukdomar till både växter och djur som då också får större ekonomiska och sociala konsekvenser (Djurle et al. 2022; Ahlgren, Einarsson & Öhlund 2024). Flera forskare, både under workshopen och i medskick vi fått, pekar på att en större diversifiering av primärproduktionen skulle leda till mindre sårbarhet och bättre beredskap. Under workshopen diskuterades därför behovet av en större diversitet ur tre olika aspekter. Dels en geografisk spridning, med mer produktion över hela landet, även i norra Sverige där mycket primärproduktion idag saknas. Dels en spridning av produktionssystem avseende storlek, med fler mindre, mer lokalt förankrade gårdar utöver de större enheterna. Slutligen en ökad spridning av sorter av växter och djur i lantbruket, alltså en ökad biodiversitet i produktionen. För animalieproduktionen behöver olika djur, storlekar på produktion och teknologier finnas (Agenäs et al. 2022; Axén et al. 2024). Axén et al. (2024, s. 29) menar exempelvis att ”[g]enom att gynna en mångfald av produktionssystem, besättningsstorlekar och geografisk lokalisering kan animalieproduktionens robusthet vid en framtida kris öka”.

Djuren kan ses som ett levande beredskapslager, och kan därmed skapa en robusthet och stabil tillgång till mat vid kris om de finns fördelade över hela landet (Ahlgren, Einarsson & Öhlund 2024). Särskilt rennäringen utgör en redan idag existerande lokal matproduktion, och skulle kunna utgöra en viktig resurs ur ett beredskapsperspektiv, men idag missar man denna potential eftersom regelverk och normer kring exempelvis upphandling, slakt och förädling missgynnar samisk matproduktion och gör det svårt att bedriva rennäring på ett ekonomiskt lönsamt sätt (Asztalos Morell, Falk-Eliasson & Eriksson 2023). En viktig beredskapsåtgärd kopplat till animalieproduktion är också att arbeta för att kunna garantera god djurhälsa även under kristider. Friska djur leder till mer mat, mindre svinn, enklare skötsel, och mindre behov av läkemedel och djurhälsopersonal, och innebär därmed större resiliens.

En geografiskt mer utspridd primärproduktion innebär också ett ökat behov av lantbrukare, veterinärer, slakteripersonal, med mera, över hela landet (Axén et al. 2024). Djurlé et al. (2022) belyser att en utmaning för en bättre beredskap är att färre personer utbildar sig till dessa yrken, och att tillgången till viktiga yrkesgrupper är ofta är bristfällig i landsbygder. Bristen på dessa yrkesgrupper hänger både ihop med att stora delar av befolkningen har för låg kunskap om lantbruk, och att studenter därför inte väljer att utbilda sig till dessa yrken (ibid.), men också med att lönsamheten är för dålig i lantbruket över lag. Jordbrukets lönsamhet och jordbrukssektorns löner behöver bli bättre för att fler ska vilja jobba inom jordbruket och relaterade yrken. En ökande klyfta mellan inkomst inom jordbrukssektorn och inkomst inom andra yrken riskerar också att avskräcka yngre personer från att ta över familjejordbruk (Grubbström & Eriksson 2018). Eventuellt skulle riktat stöd till viss typ av produktion inom CAP kunna främja diversifiering och förbättrad lönsamhet för mindre lantbruk.

Samtidigt menade andra personer under workshopen att man först och främst måste stärka beredskapen på de redan existerande, större gårdarna som idag finns. Större lantbruk har potential att stå för en stor del av matproduktionen i händelse av kris, och det finns därför ett behov av att undersöka hur dessa kan bli mindre sårbara för störningar. Forskare har även lyft detta i debatten som förts kring livsmedelsberedskap i media. I en krönika i tidningen Land Lantbruk lyfter exempelvis jordbruksteknikforskaren Fogelberg ett förslag (2023) om att peka ut så kallade krisgårdar med särskilt ansvar, och stärka deras förutsättningar för exempelvis lagring och backup-lösningar för elproduktion. Detta behöver komma med ekonomiskt stöd: om politiken önskar att privata näringsidkare tar stort ansvar i beredskapsfrågor behöver det finnas möjligheter för ersättning, till exempel i form av beredskapsstöd i landsbygdsprogrammet.

En forskare under workshopen pekar på att beredskapsdiskussionen idag har för stort fokus på kortsiktiga åtgärder så som planering, avtal och åtgärds paket för att klara en kris utifrån det system vi har idag. Hen betonar att det även behövs en diskussion om mer långsiktiga och större förändringar av livsmedelssystemen, utifrån hållbarhetsperspektiv. Sådana förändringar, exempelvis att stärka lokala kretslopp och minska animaliekonsumtionen, bidrar även till att stärka beredskapen och motståndskraften mot olika kriser (Eriksson 2018). Kriser är per definition oväntade och vi kan inte förutspå hur de kommer att se ut (Grant, Haider & Raufuss 2023). System med mer resiliens kan stå emot olika slags kriser och anpassas efter nya förutsättningar.

Här kan ett mer diversifierat livsmedelssystem, med både mindre och större enheter mer geografiskt utspritt, med större lagringskapacitet på vissa håll men också genomtänkta växtföljder som bevarar jordarnas kvaliteter, vara delar som alla bidrar till mer resilienta livsmedelskedjor. Även i ett sådant mer diversifierat livsmedelssystem behövs bredare möjligheter för företaget att få kompensation för beredskapsåtgärder. Därför föreslås:

- Främja förutsättningarna för en mer diversifierad primärproduktion, med större biodiversitet, mer spridning på storlek på gårdar, som finns utspridda över hela landet.
- Utred hur jordbrukssektorns inkomstnivåer, särskilt på mindre enheter, kan stärkas.
- Möjliggör investeringsstöd för gårdar som ställer om mot ökad beredskap och resiliens.

2. Minska svinn och suboptimala flöden

En återkommande åtgärd under workshopen och i litteraturen för minskad sårbarhet är att arbeta för en ökad självförsörjningsgrad, både av livsmedel och av insatsvaror, där vi idag är väldigt importberoende (Ahlgren, Einarsson & Öhlund 2024). Ett verktyg för att åstadkomma detta är att minska svinn i livsmedelskedjorna för att ta tillvara på en större del av det som produceras. Svinn uppstår både genom avfall, och genom suboptimala flöden. Forskare under workshopen belyste att det idag finns ett ensidigt fokus på hur vi ska få fram mer mat från åkern, men att det behövs ett större fokus på hur vi kan få fram mer mat ur systemet genom mer resurseffektiva processer. Här har förmodligen både lantbrukare själva och forskningen flera tankar om hur man kan minska svinn, och det behövs fler mötesplatser mellan forskning, politik och näringsliv för att konkretisera hur dessa lösningar borde se ut i praktiken, och hur regelverk behöver korrigeras för att möjliggöra detta.

En del processer och regelverk som leder till svinn i lantbruket kan också behöva ses över som en del av särskilda regeländringar kopplade till kris eller krig. Slakt på gård kan behöva underlättas vid allvarliga kriser, för att förenkla livsmedelskedjorna genom att möjliggöra lokal slakt. En stor utmaning är då att upprätthålla en hög livsmedelssäkerhet, så att hanteringen inte förvärrar situationen genom att orsaka sjukdomar. Hanteringen av sjukdomar i sig är också något som kan ses över ur ett beredskapsperspektiv — exempelvis kan djur som blivit smittade med sjukdomar som i normalfallet innebär att de avlivas och inte blir till livsmedel utgöra en resurs. Kött från djur med vissa sjukdomar, exempelvis salmonella, kan fortfarande ätas om det upphettas tillräckligt. I Sverige produceras också under ett normalår spannmål och trindsäd innehållande kalorier och fullvärdiga proteiner för 20 miljoner människor, men de når inte den livsmedelskvalitet som vi vanligtvis är vara vid (Einarsson 2024). I händelse av kris kan både produktion och konsumtion behöva ställas om för att garantera tillräcklig mat för humankonsumtion. Sådana ändrade regler och produktionssätt i kristider behöver dock utredas mer.

När det kommer till svinn och förluster i produktionen till följd av växt- och djursjukdomar så menar Djurle et al. (2022) att det finns ett behov av bra system och väl utvecklad teknologi för att upptäcka olika sjukdomar i växter och djur. Dessa teknologier behöver utvecklas och finansieras. För att kunna identifiera patogener i växter skickas idag prover ofta utomlands för diagnostik. Ur ett beredskapsperspektiv vore det bra om den möjligheten fanns i Sverige. Samtidigt tryckte flera forskare under workshopen också på vikten av att hitta ”enkla” lösningar för beredskap, i bemärkelsen lösningar som inte kräver väldigt avancerad teknologi, eftersom dessa kan vara mer robusta mot kriser. Ett lågteknologiskt lantbruk kan i många fall vara mer motståndskraftigt (Einarsson, 2024). Vid allvarliga kriser där internet och eltillgång blir osäker är det bara de enklaste teknikerna och metoderna som funkar, inte AI och högteknologiska system. Det finns en tendens till ett materiellt fokus i diskussionen om en upprustning av totalförsvaret, men forskarna belyser vikten av att fokusera på människor, kunskap och arbete. Mycket beredskapshöjande arbete pågår redan runt runtom i landet, och många väl beprövade och robusta strukturer finns för lantbruk och gårdar. En viktig lärdom i beredskapsarbetet är att ta vara på engagemanget som finns och på den lokala kunskapen.

- Se över vilka regelverk kopplat till primärproduktion och förädling som kan behöva justeras vid kris eller krig.
- Öka möjligheterna att identifiera patogener i Sverige.
- Främja beredskapslösningar som fokuserar på människor och deras kunskap snarare än ett teknologiskt och materiellt fokus.

3. Bygg beredskap på alla skalor

Arbetet med livsmedelsberedskap behöver genomföras i flera olika skalor samtidigt; nationellt, lokalt, regionalt, och inom vissa områden i samarbete med andra länder. För exempelvis Jämtland kan ett samarbete kring livsmedelsberedskap över gränsen med Norge vara mer passande än samarbete med de produktionsstarka länen i södra Sverige. Även om en ökad självförsörjningsgrad av livsmedel och insatsvaror är en del av målsättningen som utredningen för livsmedelsberedskap (SOU 2024:8) formulerar så är politikens inriktning inte att eliminera importen av dessa. Vissa insatsvaror och produkter kommer vi även framledes ha svårt att producera nationellt och Sverige kan därför behöva sträva efter att upprätthålla handelsflöden även i kristider. Däremot kan det vara bra av beredskaps- och miljömässiga skäl att minska importberoendet, särskilt av exempelvis handelsgödsel som till viss del importeras från länder som Ryssland och Belarus (Ahlgren et al. 2024). Inför kommande kriser finns det därför behov av att planera beredskapen ur ett nordiskt perspektiv, där exempelvis norra delar av Sverige med närhet till Norge och Finland också etablerar beredskapsplaner och samarbeten över landsgränserna.

Forskare på workshopen lyfte också att kommunerna i den färska utredningen om livsmedelsberedskap (ibid.) har blivit utpekade att ha en viktig roll i livsmedelsberedskapen. Till följd av detta måste man bygga kapacitet och kompetens hos kommunerna, och bistå med resurser för detta, särskilt till resurssvaga landsbygdskommuner. Det betonades under workshopen att livsmedelsberedskap, trots delegeringen i genomförande till kommuner, är ett statligt ansvar. För att olika aktörer, däribland kommuner, ska kunna arbeta mer aktivt med livsmedelsberedskap behövs resurser. I många kommuner bärs dessa frågor idag av enstaka personer, och begränsade resurser ses som en central utmaning av de kommunanställda för att arbeta strategiskt med beredskapsfrågor (Strandh & Wimelius 2023). Det behövs därför stöd och stärkta resurser till kommunerna, men politiken behöver också se över hur beredskapsfrågor ska organiseras mellan olika styrningsnivåer, för att skapa ett helhetsgrepp och tydligt utpekade ansvarsområden (Körlof 2018).

- Se över inom vilka områden man kan minska importberoendet och öka självförsörjningsgraden av livsmedel och insatsvaror, och var man inte kan det, och bygg lokala och regionala beredskapsplaner utifrån denna kunskap.
- Stärk kommunernas resurser för att bygga kapacitet och kompetens.

4. Tryggad service på landsbygden stärker beredskapen

Workshopens diskussioner kom mest att handla om livsmedelsberedskap med fokus på produktion av livsmedel, men några forskare lyfte vikten av trygghetspunkter och tryggad service för livsmedelsberedskap ur ett konsumtionsperspektiv. Trygghetspunkter, eller så kallade SOT-punkter (service och trygghetspunkter) som generellt är lokaliserade vid en lokal livsmedelsbutik, är sociala mötesplatser i vardagen, men särskilt i kris eller krig. SOT-punkter har ett reservkraftaggregat som gör att de kan upprätthålla mat och drivmedelsförsäljning vid ett strömavbrott, vilket fyller en konkret funktion för service och trygghet. Men SOT-punkter utgör också platser där människor kan fortsätta mötas, få information, stötta de som behöver hjälp och organisera sig vid en kris (Strandh 2023). På så vis bidrar de på flera sätt till ökad krisberedskap och robusthet i lokalsamhällen där de finns. Strandh (2023) menar att tillgång till grundläggande service samt krisberedskap på landsbygder sällan hanteras tillsammans, men att de i hög grad hänger ihop (ibid.). SOT-punkter belyser och exemplifierar de positiva synergier som kan uppnås genom ett samlat fokus på beredskap och tryggad service i landsbygder. Deltagare i studien i Strandh (2023) pekade på att etablerandet av SOT-punkter i deras bygder har skapat en känsla av framåtanda, och en känsla av att kommunen satsar på platsen snarare än att skära ner och minska budget och tillgång till service. Flera deltagare under workshopen menade att välfungerande lokalsamhällen är mer resilienta, och tryggad service, genom SOT-punkter och andra verktyg, kan vara viktiga metoder för att uppnå detta. Kvarnlöf (2022) beskriver också hur en

pågående periferialisering av landsbygder, som tar sig i uttryck genom nedskärningar och bortprioriteringar av välfärd och service, upplevs av landsbygdsinvånare som en ”kronisk kris”. Kvarnlöfs (2023) analys görs utifrån lärdomar från skogsbränderna 2018, men belyser generellt hur vissa landsbygder, till följd av kraftiga nedskärningar i offentliga resurser som till exempel lokal räddningstjänst, har lägre resiliens för att hantera olika kriser.

- Fortsätt arbetet med SOT-punkter och arbeta för fler liknande synergier där beredskap och tryggad service på landsbygder koordineras.

5. Stärk samverkan och tydliggör organisering mellan det offentliga, privata och civilsamhället

Wimelius och Strandh (2023) lyfter att samverkan kring beredskapsfrågor mellan det offentliga och privata samt ideella krafter inte är lagstadgat, utan behöver komma på plats frivilligt. De belyser också att denna samverkan behöver komma på plats under planeringsfasen i beredskapsarbetet, och inte under pågående kris, för att skapa genomtänkta och fungerande former för samverkan och organisering. I Sverige finns en lång tradition av volontärarbete vid kriser och katastrofer, och Kvarnlöf och Eriksson (2024) beskriver att detta varit särskilt tydligt i landsbygder, där civilsamhället klivit in och fyllt det tomrum som uppstått till följd av bristfälliga offentliga resurser. Volontärer kan bistå i en rad olika uppgifter vid kris, såsom logistik och transport, informationsspridning, bemanning av SOT-punkter (Strandh & Wimelius 2023), men också utföra praktiska uppgifter inom lantbruket när detta behöver skalas upp, ställas om, eller fler insatsvaror måste produceras inom landet (Agenäs et al. 2022). Formerna för ideellt arbete har dock till viss del förändrats över tid, med färre personer som är anslutna till föreningar eller organisationer med långsiktiga uppdrag, och många som istället vill vara kortsiktigt engagerade och göra insatser vid akuta kriser (Wimelius & Strandh 2023). Detta påverkar förutsättningarna för beredskap och det finns därför ett behov av att se över hur samverkan ska komma till, vilka roller frivilliga kan och bör ha, och hur man kan organisera detta på bästa sätt.

Under dessa delvis förändrade former av ideellt engagemang uppstår utmaningar, och bristande organisering kan leda till att volontärorganisationer inte kommer till sin rätt, och inte lyckas vara till den hjälp som de har potential att vara. Under workshopen lyfte dock flera forskare att både civilsamhället och lokalt näringsliv, särskilt lantbrukare och andra landsbygdsföretag, är viktiga i krisberedskap, och ofta villiga att hjälpa till när kriser inträffar. För lantbrukare kan det handla om tillgång till och kunskap om större maskiner, utöver deras roll att också upprätthålla matproduktion. Större inkludering av ideella krafter och framväxande medborgargrupper har stor potential att bidra till att stärka samhällets katastrofhanteringskapacitet (Guldåker, Eriksson &

Kristofersson 2015). För att nyttja den här potentialen och bygga beredskap behövs dock bättre, mer långsiktig organisering och konkretiserade samverkansformer mellan det offentliga, privata och ideella. Strandh och Wimelius (2023), som genomfört intervjuer med kommunrepresentanter om vilka roller frivilliga resursgrupper (FRG) kan spela vid höjd beredskap, pekar på att flera intervjupersoner upplever att det saknas ett systemperspektiv och helhetsgrepp kring beredskapsfrågorna. Bättre samordning och tydligare rollfördelning mellan stat, region, kommun, näringsliv och volontära grupper efterfrågas, och detta behöver politiken jobba för att åstadkomma. Bäckman (2018) menar också att lantbruksskolorna är en potentiellt viktig men numera underutnyttjad resurs som man behöver konkretisera samarbetet med. Under workshopen diskuterades också att det finns ett behov av att öka kunskapen och kompetensen kring beredskapsfrågor i hela livsmedelskedjan hos olika aktörer, samt att det behövs fler mötesplatser mellan forskning, politik och näringsliv för att utbyta kunskap och erfarenheter om hur beredskapen kan stärkas.

- Se över hur civilsamhället bäst kan komma till användning vid kriser givet de delvis nya former för ideellt engagemang som växt fram i landet.
- Tydliggör beredskapsfrågornas ansvarsfördelning och samverkansplattformar — hur staten, regioner, kommuner, näringsliv och civilsamhälle kan samverka och vilka instanser som ansvarar för vad.

6. Integrera beredskapsmål med mål om omställning

Livsmedelskedjor med mindre sårbarhet, gårdar med större krisberedskap, och större robusthet och resiliens i hela livsmedelsystemet kräver investeringar och till viss del nya sätt att organisera livsmedelsproduktion och konsumtion. Flera forskare menade under workshopen att dessa investeringar behöver integreras med de investeringar som behöver göras inom jordbruket ur ett omställningsperspektiv. Dessutom finns det flera viktiga synergier där ökad resiliens och beredskap också kan bidra till miljö- och klimatmål. Eriksson (2018) menar exempelvis att det inom fossilfritt och ekologiskt lantbruk finns alternativa metoder och varor som har potential att dramatiskt minska importberoendet, men också andra stora synergieffekter att vinna genom att snabba på omställningen till ett fossilfritt jordbruk (Eriksson 2018). Det finns alltså ett behov av att hitta synergier mellan beredskap och hållbarhet, men också mellan olika krisscenarier. Ett sådant exempel är att arbeta mot en robustare elförsörjning för jordbruket, eftersom elavbrott eller opålitlig elförsörjning kan bli en konsekvens av flera olika kriser. Det kan både handla om att ekonomiskt stötta lantbruk för att bygga upp lokal elproduktion, men Kaustell (2018) menar också att man behöver se över möjligheten för lantbruk att få företräde till att få tillbaka el under strömavbrott.

Ett annat exempel på synergier mellan miljömål och beredskapsmål är att odla vall och baljväxter i högre utsträckning för att minska beroendet av importerat kvävegödsel. Odling av vall och vissa baljväxter genererar exempelvis nyttor såsom skördeökningar i efterföljande grödor, ökad kolinlagring i matjorden samt motverkar problem med ogräs, skadedjur och sjukdomar. Att införa en mer integrerad odling av baljväxter i växtföljden inom det konventionella växtodlingssystemet skulle minska behovet av handelsgödsel (Karlsson, Einarsson & Tidåker 2023). Importberoendet av herbicider och pesticider riskerar också att öka till följd av klimatförändringar, när nya skadedjur och växtsjukdomar introduceras i takt med att klimatet blir varmare. Åtgärder som minskar behovet av bekämpningsmedel, och gör grödorna mer motståndskraftiga mot angrepp, är därför viktiga ur beredskapssynpunkt (Roos, Hopkins, Kvarnheden & Dixelius 2010). Åtgärder som främjar primärproduktion som är mindre beroende av externa insatsvaror stärker både livsmedelsberedskapen och bidrar till mer långsiktigt hållbara livsmedelssystem.

Många av dessa synergier mellan beredskap och hållbarhet skulle också kunna bidra till att skapa livsmedelskedjor som är mer resilienta mot klimatförändringar, och mer anpassningsbara vid händelse av kris eller krig. Trots detta hanteras beredskapsfrågor och frågor som rör en hållbarhetsomställning av livsmedelssystemet ofta separat, vilket riskerar att bli mer ineffektivt, och kosta mer pengar på sikt (Eriksson 2018; Hansson et al. u.å.). Dessa målsättningar behöver i högre utsträckning hanteras gemensamt.

- Se till att beredskapsinvesteringar inom jordbruket också leder mot en omställning av livsmedelssystemet i stort.
- Erbjud ekonomiskt stöd i en övergångsperiod till jordbruk som vill införa en mer integrerad odling av baljväxter i växtföljden.

Personer som deltog i workshopen

CAMILLA ERIKSSON, FOI Totalförsvarets forskningsinstitut, temaledare

ERIKA ÖHLUND, FOI Totalförsvarets forskningsinstitut, temaledare

REBECCA MILESTAD, KTH Kungliga Tekniska högskolan, avdelningen för strategiska hållbarhetsstudier

ELIN RÖÖS, SLU, institutionen för energi och teknik; lantbrukets teknik och system

RASMUS EINARSSON, SLU, institutionen för energi och teknik; lantbrukets teknik och system

ANDERS KVARNHEDEN, SLU, institutionen för växtbiologi

IVAR VÅGSHOLM, SLU, institutionen för biomedicin och veterinär folkhälsovetenskap

VERONICA STRANDH, Umeå universitet, statsvetenskapliga institutionen

EMELIE PILFLOD-LARSSON, Mittuniversitetet, institutionen för humaniora och samhällsvetenskap

FREDRIK FOGELBERG, Rise Sveriges forskningsinstitut

KERSTIN ERIKSSON, Rise Sveriges forskningsinstitut

YLVA PERSSON, SVA Sveriges veterinärmedicinska anstalt

ANNA NORDSTRÖM, Jordbruksverket

MALIN BRISTOW, MSB Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

MARIE TÖRNQUIST, LRF Lantbrukarnas riksförbund

JULIA PEARSON, Hushållningssällskapet

MARIA AHLVED, Regeringskansliet, landsbygds- och infrastrukturdepartementet

MELLE SÄVE-SÖDERBERGH, Regeringskansliet, landsbygds- och infrastrukturdepartementet

TOVE BERG, SLU, institutionen för stad och land, avdelningen för landsbygdsutveckling. Arrangör

IDA GUSTAFSSON, SLU, institutionen för stad och land, avdelningen för landsbygdsutveckling. Arrangör

THOMAS NORRBY, SLU, institutionen för stad och land, avdelningen för landsbygdsutveckling. Arrangör

Stort tack till alla som deltog på workshopen för er medverkan! Särskilt stort tack Camilla Eriksson och Erika Öhlund som hjälpt oss i Uppdrag landsbygd att sammanställa rapporten.

Referenser

- Agenäs, S., Managos, M., Nordling, U. & Persson, Y. (2022). SustAinimal – Sustainable Animal Food Production in War and Peace. *Uppsala health summit post-conference brief*. Healthy Lives from Sustainable Food Systems. Uppsala: SustAinimal.
- Ahlgren, S., Einarsson, R. & Öhlund, E. (2024). Växtnäring till jordbruket i osäkra tider – scenarier och dokumentation från en workshop. RISE. *Rapport 2024:15*.
- Asztalos Morell, I., Falk-Eliasson, I. & Eriksson, R. (2023). Urfolksperspektiv på livsmedelsstrategin. *SLU Future Food Reports 22*.
- Axén, C., Bagge, E., Elving, J., Eriksson, H., Hällbom, H., Persson, Y. & Sjölund, M. (2024). Beroenden och sårbarheter i svensk animalieproduktion. *SVA:s rapportserie nr 100*. Statens veterinärmedicinska anstalt.
- Bäckman, P. (2018). The agricultural schools of west Sweden – how can we interact with society in a crisis situation? The Role of Agriculture in Civil Defence in the Nordic-Baltic Countries – *Rebuilding Capacity for Crisis Preparedness. No 504*, ss. 38–39. Uppsala: Nordic Association of Agricultural Science. NJF Seminar.
- Djurle, A., Young, B., Berlin, A., Vågsholm, I., Blomström, A. L., Nygren, J. & Kvarnheden, A. (2022). Addressing biohazards to food security in primary production. *Food Security*, 14(6), ss. 1475–1497.
- Einarsson, R. (April 2024). Krönika: Det blir kornmjölsgröt – inte morotskaka. *Ekologiskt lantbruk*, 2, ss. 34.
- Eriksson, C. (2018). Livsmedelsproduktion ur ett beredskapsperspektiv. Sårbarheter och lösningar för ökad resiliens. *SLU Future Foods Report 1*.
- Fogelberg, F. (2023). “Krisgårdar” behövs för att säkra vår beredskap. *Land Lantbruk*, 45 [2023-11-03].
- Grant, A., Haider, Z. & Raufuss, A. (2023). *Black swans, gray rhinos, and silver linings: Anticipating geopolitical risks (and openings) — The need for board-level strategic conversations on geopolitical risk is urgent*. McKinsey & Company.
- Grubbström & Eriksson (2018). Retired farmers and new land users: how relations to land and people influence farmers’ land transfer decisions. *Sociologia ruralis*, 58(4), ss. 707–725. DOI: 10.1111/soru.12209
- Guldåker, N., Eriksson, K. & Kristofersson, T. N. (2015). Preventing and preparing for disasters — the role of a Swedish local emergent citizen group. *International Journal of Mass Emergencies & Disasters*, 33(3), ss. 360–387.
- Hansson, H., Hansson, P.-A., Carlsson, G., Eriksson, C., Gorgon, L., Hellström, M., Jonell, M., Lindahl, T., Rööös, E. & Sonesson, U. (u.å.). *Policy brief — Förbättrad livsmedelsberedskap genom resiliens*. Mistra Food Futures.

- Karlsson, J., Einarsson, R. & Tidåker, P. (2023). Vallens roll i hållbara livsmedelssystem — hur välintegrerad är vallen i växtodlingssystemen? *Perspektiv på vallen*. ss. 18–21. Vallkonferens 2023.
- Kaustell, K. O. (2018). Dependence of electricity in the food chain. *The Role of Agriculture in Civil Defence in the Nordic-Baltic Countries — Rebuilding Capacity for Crisis Preparedness*. No 504, ss. 44–49. Uppsala: Nordic Association of Agricultural Science. NJF Seminar.
- Kvarnlöf, L. (2022). Landsbygder i brand — Kroniska kriser och krishantering på periferierade platser. *Kulturella perspektiv — Svensk etnologisk tidskrift*, ss. 1–8.
- Kvarnlöf, L. & Eriksson, K. (2024). Filling the void: Rural disaster volunteerism during the Swedish wildfires of 2018. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 105(104393), ss. 1–11. doi:<https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2024.104393>
- Körlof, B. (2018). Perspectives on preparedness in Swedish defence. *The Role of Agriculture in Civil Defence in the Nordic-Baltic Countries — Rebuilding Capacity for Crisis Preparedness*. No 504, s. 32–35. Uppsala: Nordic Association of Agricultural Science. NJF Seminar.
- Roos, J., Hopkins, R., Kvarnheden, A. & Dixelius, C. (2010). The impact of global warming on plant diseases and insectvectors in Sweden. *European journal of plant pathology*, 129, ss. 9–19.
- SOU 2024:8. *Betänkandet Livsmedelsberedskap för en ny tid*.
- Strandh, V. (2023). *Hur kan service och trygghetspunkter (SOT) på landsbygden stärka lokalsamhällets krisberedskap och förmågan att hantera kriser?* Umeå universitet.
- Strandh, V. & Wimelius, M. E. (2023). *Kommunerna och frivilliga resursgruppen (FRG) — om stöd i fredstida kriser och i höjd beredskap*. Umeå universitet.
- Wimelius, M. E. & Strandh, V. (2023). Organised crisis volunteers, COVID-19, and the political steering of crisis management in Sweden. *Disasters*, ss. 1–19. doi:<https://doi.org/10.1111/disa.12604>

PREVIOUSLY PUBLISHED AT THE DEPARTMENT

Urban and Rural reports (2015-)

- 2024:2 Policyverkstad – Kompetensförsörjning
En rapport från Uppdrag Landsbygd
Berg, T., Eriksson, R. & Linse, L.
eISBN: 978-91-85735-64-8
- 2024:1 Policyverkstad – Landsbygdernas roll i framtidens energisystem
En rapport från Uppdrag Landsbygd
Berg, T., Elmqvist, Å. & Linse, L.
eISBN: 978-91-85735-63-1
- 2022:2 Social innovation och samhällsentreprenörskap – verktyg för omställning?
En studie av fem projekt inom Leader Höga Kusten
Norrby, T. & Sahlström, E.
eISBN: 978-91-85735-61-7
- 2022:1 Perspektiv på klimatanpassning – Vad görs, vad görs inte och varför?
Insikter från en workshop med myndighetsnätverket för klimatanpassning
Löf, A., Söderlund Kanarp, C. & Westberg, L.
eISBN: 978-91-85735-60-0
- 2021:1 A review of recent social science literature on Swedish farming. A research agenda for
understanding current and future challenges
Kuns, B.
eISBN: 978-91-85735-59-4
- 2019:4 Landscape and Wind Energy. A literature study
Butler, A. & Wärnbäck, A.
eISBN: 978-91-85735-58-7
- 2019:3 Turbulens i välfärden? Om flyktingmottagandet i Dalarna 2016. Arbetsrapport från ett
forskningsprojekt
Stiernström, A., Hansen, K., Waldenström, C. & Westholm, E.
eISBN: 978-91-85735-57-0
- 2019:2 Mjolkproducenters uppfattning om nya avelsverktyg – En del av projektet Ökad
lönsamhet med nya avelsverktyg i mjölkobesättningarna
Wallin, E. & Nordström Källström, H.
eISBN: 978-91-85735-56-3
- 2019:1 Indikatorer för socialt hållbar utveckling på landsbygden
Caselunghe, E., Nordström Källström, H. & Gunnarsdotter, Y.
eISBN: 978-91-85735-55-6
- 2018:1 Det småskaliga kustfiskets förändrade förutsättningar och mervärden
Sandström, E. (red.)
ISBN: 978-91-85735-54-9, eISBN: 978-91-85735-53-2
- 2017:2 Om illegal jakt i Fennoskandia – Rapport från ett symposium
Nordström Källström, H., von Essen, E., Hansen, H.P., Peterson, M. N. & Peterson, R. T.
eISBN: 978-91-85735-44-0

- 2017:1 On Illegal Killings of Wildlife in Fennoscandia—Symposium Report
von Essen, E., Nordström Källström, H., Hansen, H.P., Peterson, M N. & Peterson, R. T.
eISBN: 978-91-85735-43-3
- 2016:1 Att lära ut akademiskt skrivande – en handledning med exempel på övningar
Eriksson, C.
eISBN: 978-91-85735-38-9
- 2015:1 Toward a critical and interdisciplinary understanding of illegal hunting—a synthesis of
research workshop findings
von Essen, E., Hansen, H. P., Nordström Källström, H., Peterson, N. & Peterson, T. R.
ISBN: 978-91-85735-36-5, eISBN: 978-91-85735-37-2

Reports - Department of Urban and Rural Development (2007-2014) ISSN: 1654-0565

- 3/2014 Nature interpretation. Sandberg, E.
Besökarnas tankar. Meningsskapande i naturum förstått genom listning av besökarnas
tankar. En metodstudie
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-34-1, eISBN: 978-91-85735-35-8
- 2/2014 Landscape architecture. Dövlén, S. & Olsson, E.
Nationella, regionala och kommunala aktörer om implementering av den europeiska
landskapskonventionen i Sverige. Planering och förvaltning av landskap
ISSN: 1654-0565, eISBN: 978-91-85735-33-4
- 1/2014 Rural development. Eksvärd, K., Lönngrén, G., Cuadra, M., Francis, C., Johansson, B.,
Namanji, S., Rydberg, T., Ssekyewa, C., Gissén, C. & Salomonsson, L.
Agroecology in practice. Walking the talk
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-31-0, eISBN: 978-91-85735-32-7
- 2/2013 Environmental communication. Bergeå, H., Hallgren, L., Westberg, L. & Ångman, E.
Dialogprocessen om allemansrätten Underlag för utveckling av dialogmetodik och
dialogkompetens
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-30-3
- 1/2013 Landscape architecture. Berglund, U., Nord, J., Eriksson, M., Antonson, H., Butler, A.,
Haaland, C., Hammarlund, K., Hedfors, P., Thiirmann Thomsen, R. & Åkerskog, A.
Landskapsanalys för transportinfrastruktur - en kunskaps- och metodredovisning
för utveckling av väg- och järnvägsprojekt i enlighet med den europeiska
landskapskonventionen
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-29-7
- 5/2012 Nature interpretation. Arnell, A. (red.)
Besökarnas röster. Utvärdering av naturvägledning, Besökarstudier, Reviewing
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-28-0
- 4/2012 Rural development. Eriksson, C. & Wangenfors, T.
Fäbodbrukare om fäbodbrukets framtid. Beskrivningar av driftens villkor och synpunkter
på landsbygdsprogrammet från Sveriges fäbodbrukare
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-27-3

- 3/2012 Nature interpretation. Caselunghe, E.
Forskningsperspektiv på naturvägledning
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-26-6
- 2/2012 Landscape architecture. Eklund, K. J. (red.)
Parken på Grönsö. Om bevarande och utveckling av en historisk park
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-25-9
- 1/2012 Rural development. Bartholdson, Ö., Beckman, M., Engström, L., Jacobson, K.,
Marquardt, K. & Salomonsson, L.
Does paying pay off? Paying for ecosystem services and exploring alternative possibilities
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-24-2
- 3/2011 Landscape architecture. Berglund, U., Eriksson, M. & Ullberg, M.
Här går man. Gångtrafikanter erfarenheter av gåendemiljön i tre städer
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-23-5
- 2/2011 Landscape architecture. Msangi, D.
Land Acquisition for Urban Expansion: Process and Impacts on Livelihoods of Peri
Urban Households, Dar es Salaam, Tanzania
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-22-8
- 1/2011 Landscape architecture. Berglund, U., Eriksson, M., Nord, J., Butler, A., Antonson, H.,
Hammarlund, K., Hedfors, P. & Åkerskog, A.
Om landskap och landskapsanalys för väg och järnväg - ett kunskapsunderlag med
fokus på begrepp och exempel
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-21-1
- 2/2010 Swedish EIA Centre. Asplund, E., Hilding-Rydevik, T., Håkansson, M. & Skantze, A.
Vårt uppdrag är utveckling - hållbar utveckling och regional tillväxt
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-20-4
- 1/2010 Landscape architecture. Berglund, U. & Nordin, K.
Barnkartor i GIS- ett verktyg för barns inflytande
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-19-8
- 7/2009 Swedish EIA Centre. Kågström, M.
Hur ska man hantera det här med hälsa? En kunskapsöversikt om hälsans roll i
konsekvensbeskrivning och transportplanering
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-04-4
- 6/2009 Swedish EIA Centre. Åkesson, G., Calengo, A. & Tanner, C.
It's not a question of doing or not doing it - it's a question of how to do it. Study on
Community Land Rights in Niassa Province, Mozambique (English version)
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-04-4
- 5/2009 Nature interpretation. Arnell, A., Jansson, S., Sandberg, E. & Sonnvik, P.
Naturvägledning i Sverige - en översikt
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-16-7
- 4/2009 Sida's Helpdesk for Environmental Assessment, Swedish EIA Centre. Engström, L.
Liquid Biofuels - Opportunities and Challenges in Developing Countries
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-15-0
- 3/2009 Landscape architecture. Hedfors, P. (ed.)
Urban naturmark i landskapet en syntes genom landskapsarkitektur.
Festskrift till Clas Florgård
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-14-3

- 2/2009 Environmental communication. Andersson, Y., Setterwall A. & Westberg, L.
Miljökommunikation för miljöinspektörer
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-13-6
- 1/2009 Landscape architecture. Berglund, U., Nordin, K. & Eriksson, M.
Barnkartor i GIS och trafiksäkerhet. Ett forskningsprojekt i samarbete med
Örbyhus skola
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-12-9
- 7/2008 Swedish EIA Centre. Sandström, U. G. & Hedlund, A.
Behovsbedömning av detaljplaner
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-11-2
- 6/2008 Rural development. Emanuelsson, M., Johansson, E. & Ekman, A-K.
Peripheral Communities, Crisis, Continuity and Long-term Survival
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-04-4
- 5/2008 Landscape architecture. Norrman, S. & Lagerström, T.
Grönsö park och trädgårdar
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-06-8
- 4/2008 Swedish EIA Centre. Hedlund, A. & Johansson, V.
Miljökonsekvensbeskrivning. Aktörernas roller och betydelse
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-10-5
- 3/2008 Rural development. Palmer, S., Nilsson, A. & Roigart, A.
Dynamic Change in Rice Production Systems in the Mekong Delta. A students field
report from An Gian
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-09-9
- 2/2008 Landscape architecture. Florgård, C.
Översyn av landskapsarkitektprogrammet SLU, Uppsala
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-08-2
- 1/2008 Swedish EIA Centre. Lindblom, U. & Rodéhn, J.
MKB-tillämpningen i Sverige. Antalet MKB för verksamheter och åtgärder
2005 och 2006
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-07-5
- 5/2007 Swedish EIA Centre. Lerman, P. & Hedlund, A.
Miljöbedömning och andra konsekvensanalyser i vattenplanering
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-04-4
- 4/2007 Swedish EIA Centre. Sandström, U. G. Svensk översättning.
Biologisk mångfald i miljökonsekvensbeskrivningar och strategiska miljöbedömningar.
Bakgrundsdokument till konventionen om biologisk mångfald, beslut VIII/28:
Frivilliga riktlinjer om konsekvensbedömning innefattande biologisk mångfald
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-03-7
- 3/2007 Swedish EIA Centre. Wärnbäck, A.
Cumulative Effects in Swedish Impact Assessment Practice
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-02-0
- 2/2007 Landscape architecture. Myhr, U.
Miljövärdering av utemiljöer. Metodbeskrivning för EcoEffect Ute
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-01-3
- 1/2007 Rural development. Helmfrid, H.
Natursyn. Tre svar på vad natur är
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-00-6

